

ΙΣΤΟΡΙΟΓΝΩΣΙΑ

1. Στην εποχή μας, που μαστίζεται από την επιδημία της χρησιμοθηρίας, πολλοί αναρωτιούνται τι **χρήσιμο** υπάρχει μέσα στην ιστορία. Αν δεν τους ενοχλεί η αλήθεια, η υπηρέτησή της είναι η βασική προσφορά της ιστορίας. Αυτό μας το είχε διδάξει από παλιά ο Λουκιανός με τη φράση: «Το χρήσιμον εκ του αληθούς μόνον συνάγεται». Δυστυχώς η σοφή αυτή αρχή δε φαίνεται να τηρήθηκε στα νεότερα χρόνια. Η ιστορία υποτάχτηκε σε κάθε λογής σκοπιμότητες. Τελικά από την υποταγή αυτή ούτε οι σκοπιμότητες ούτε και η ιστορία ωφελήθηκαν. Γι' αυτό νομίζουμε ότι, προκειμένου για θέματα ιστορίας, εμείς οι Έλληνες δεν πρέπει να λησμονάμε το θαυμάσιο λόγο του Σολωμού: «Το έθνος πρέπει να μάθει να θεωρεί εθνικό ό,τι είναι αληθινό».
2. Μερικοί λένε ότι η ιστορία τρέχει πίσω από τα γεγονότα. Τα ερμηνεύει, όταν αυτά έχουν κλείσει τον κύκλο τους κι έχουν φύγει πια από τη ζωή. Αλλά τότε η νόημα έχουν αυτές οι ερμηνείες; Ποια η ωφέλεια από τη γνώση του παρελθόντος;
3. Για ν' απαντήσουμε στο ερώτημα αυτό, πρέπει να τοποθετήσουμε κάπως αλλιώς τα ερωτήματα: Τα γεγονότα έχουν όντως φύγει από τη ζωή; Γιατί αρκετές φορές βλέπουμε τις επιπτώσεις ενός γεγονότος να συνεχίζονται στο παρόν και να επεκτείνονται στο μέλλον. Κι ακόμη αυτά που ονομάζουμε παρελθόν, παρόν και μέλλον είναι στεγανά διαμερίσματα; Χωρίζονται; Ασφαλώς όχι. Βέβαια δε θα κάνουμε το λάθος να δούμε τη ζωή σαν μια αλυσίδα συγκοινωνούντων δοχείων κι ούτε θα ζητήσουμε να βρούμε νόμους **όμοιους** μ' εκείνους που ψάχνει να βρει η Φυσική.
4. Η ιστορία σαν παλαιότερη επιστήμη έχει με το μέρος της την πείρα και τη **σωφροσύνη**. Μπορεί να διατυπώνει αρχές αλλά δεν επιζητεί γι' αυτές απολυτότητα και καθολικότητα. Και όταν ανακαλύπτει «νόμους» με τους οποίους ερμηνεύει τα καθέκαστα του παρελθόντος, μπορεί να φιλοδοξεί, αλλά δεν απαιτεί οι νόμοι αυτοί ν' αποτελέσουν κλειδί ερμηνείας για τα παρόντα και τα μέλλοντα. Η ιστορία, πριν ρίξουν νερό στο κρασί του εγωισμού τους οι άλλες επιστήμες, έχει πάψει να εκφράζεται στεγανά. Πρώτη η ιστορία είχε αρχίσει να προσεγγίζει το νόμο των πιθανοτήτων. Σήμερα ξέροντας το παρελθόν πρέπει να δούμε προς τα πού τραβάει η ζωή κι έτσι να βοηθήσουμε κι εμείς μ' όλες μας τις δυνάμεις, ώστε η πορεία της να είναι **ομαλή**.
5. Έτσι το ιστορικό παρελθόν μάς είναι απαραίτητο, όσο απαραίτητο είναι για το γιατρό το «ιστορικό» του ασθενή. Οι σταδιακές μεταβολές (πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές, πνευματικές) από τη στιγμή που μας είναι γνωστές, αν συγκριθούν με τις σημερινές συνθήκες, δίνουν προοπτικές και πιθανούς προσδιορισμούς της μελλοντικής πορείας του ανθρώπου. Χωρίς να θέλουμε να φτάσουμε στο απλοϊκό δόγμα «η ιστορία επαναλαμβάνεται» ή στη σχηματοποίηση των μαθηματικών εξισώσεων «αν ξέρω το α (παρελθόν) και το β (παρόν) μπορώ να βρω το γ (μέλλον)», εντούτοις δεν μπορούμε να παραβλέψουμε τη σοφία της λαϊκής παροιμίας: «Των μπροστινών πατήματα, των πισινών γεφύρια».
6. Άλλωστε πόσες και πόσες φορές αρχές διατυπωμένες από έγκυρους ιστορικούς δεν τις είδαμε επαληθευμένες στη ζωή μας; Δεν πρέπει λοιπόν να κλείνουμε τα μάτια σ' αυτό το φως που μας έρχεται από την **πείρα** τόσων γενεών και τόσων αιώνων. «Όσοι δεν ενθυμούνται το παρελθόν είναι υποχρεωμένοι να το ξαναζήσουν πάλι», έγραφε ο Ισπανοαμερικανός φιλόσοφος Σανταγιάννα. Θα το ξαναζήσουν με την έννοια ότι θα ξαναζήσουν δυσάρεστες καταστάσεις, που θα τις είχαν προλάβει, αν είχαν διδαχτεί στο μάθημα της ιστορίας. Δυστυχώς η ανθρώπινη ματαιοδοξία σπάνια μας αφήνει

περιθώριο φρονηματοπισμού. Έτσι εξηγείται ο πικρός λόγος του Εγγέλου: «Ό, τι η ιστορία διδάσκει είναι τούτο, ότι οι λαοί και οι κυβερνήσεις ποτέ δεν έμαθαν τίποτε από την ιστορία».

7. Μερικοί λένε πως, αφού ξέρουμε προς τα πού τραβάει η ζωή, δε μας χρειάζεται ο βασανισμός της ιστορίας. Κι όμως για το προχώρημα αυτό, που μοιάζει με την προέλαση τυφλών, χάθηκαν εκατομμύρια ανθρώπινες ψυχές πρόσφατα και παλιότερα. Ίσως η ιστορία να μη διατυπώνει νόμους ούτε να διδάσκει αρχές, διδάσκει όμως φρόνηση, και αυτό είναι η σπουδαιότερη ωφέλειά της.

Σαράντος Καργάκος

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A.** Να συντάξετε την περίληψη του κειμένου σε 120 περίπου λέξεις.
- B.1.** Ποια είναι τα δομικά μέρη και οι δύο τρόποι ανάπτυξης της 4^{ης} παραγράφου;
- B.2.** Ποια είναι τα δομικά μέρη και ο τρόπος πειθούς της 6^{ης} παραγράφου;
- B.3.** Δώστε έναν πλαγιότιτλο στην 5^η παράγραφο.
- B.4.** α) «Μερικοί λένε ότι η ιστορία τρέχει πίσω από τα γεγονότα.
β) Τα ερμηνεύει, όταν αυτά έχουν κλείσει τον κύκλο τους κι έχουν φύγει πια από τη ζωή.»
γ) Άρα δε χρησιμεύει στην διερεύνηση του παρόντος και το σχεδιασμό του μέλλοντος.
Να χαρακτηρίσετε και να αξιολογήσετε τον παραπάνω συλλογισμό.
- B.5.** Στην 4^η παράγραφο κυριαρχεί ένα σχήμα λόγου. Ποιο είναι και τι πετυχαίνει με τη χρήση του ο συγγραφέας;
- B.6.** Με τη λέξη «**αρχή**» να δημιουργήσετε δύο περιόδους λόγου χρησιμοποιώντας τη λέξη με διαφορετική σημασία.
- B.7.** Να αναπτύξετε μία παράγραφο 90 περίπου λέξεων στην οποία ως κατακλείδα θα χρησιμοποιήσετε τη ρήση του Σολωμού: «**Το έθνος πρέπει να μάθει να θεωρεί εθνικό ό,τι είναι αληθινό**».
- B.8.** **χρήσιμο, όμοιους, σωφροσύνη, ομαλή, πείρα** : να γραφούν αντώνυμα για τις παραπάνω λέξεις.
- B.9.** «**πριν ρίξουν νερό στο κρασί του εγωισμού τους οι άλλες επιστήμες**», «**Δεν πρέπει λοιπόν να κλείνουμε τα μάτια σ' αυτό το φως**» : αποδώστε με πιο λόγο ύφος τις παραπάνω φράσεις.
- Γ.** «Το ιστορικό παρελθόν μάς είναι απαραίτητο, όσο απαραίτητο είναι για το γιατρό το «ιστορικό» του ασθενή.» : με βάση αυτή την αναλογία του συγγραφέα να προβάλετε την αξία την ιστοριογνωσίας για το σύγχρονο άνθρωπο και να προτείνετε τρόπους αντίστασης στην παραγνώρισή της τόσο από το άτομο όσο και από τους κοινωνικούς φορείς σε ομιλία σας προς τους συμμαθητές σας κατά τη διάρκεια εκδήλωσης μνήμης για κάποια εθνική γιορτή.

(500-600 λέξεις)

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΘΕΜΑΤΩΝ:ΚΙΚΗ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ